

58 ואמרינא, ברישא אייל ואשמע להו – תחילה אלך ואשמיע הדבר
 59 לרבנן, דלבעי רחמי עליה דמילתא – שיבקשו רחמים על הדבר
 60 ותבטל הגזירה.
 61 המשך המעשה: אדחכי והכי (בינתיים) אתו תנן תרי (אתי) [אחי]
 62 – באו לשוק שני אחים. אמר ליה אליהו לרבי ברוקא, תנן נמי בני
 63 עלמא דאתי ניהו – גם אלו בני עולם הבא הם. אול לנפיהו – הלך
 64 אצלם רבי ברוקא ואמר להו, מאי עובדיכו – מה מעשיכם. אמרו
 65 ליה, אינש דדחי אנן – אנו אנשים שמחים, מכדחינן עציבי –
 66 ומשמחים אנשים עצובים. אי נמי כי חיונן כי תרי דאית להו תיגרא
 67 כתייהו – כשאנו רואים שנים שיש מריבה ביניהם, מרחינן ועבדינן
 68 להו שלמא – אנו טורחים לעשות שלום ביניהם בדברי שמחה.
 69 שנינו במשנה: על אלו מתריעין בכל מקום בו על השדפון ועל
 70 הירקון ועל הארבה ועל החסיל ועל החיה רעה.
 71 ברייתא המוסיפה על דברי המשנה: תנו רבנן, על אלו צרות
 72 מתריעין בכל מקום ששומעים עליהן, מפני שמחלכות ועלולות
 73 לבוא לשם, על השדפון ועל הירקון שהם חולאים בתבואה, ועל
 74 ארבה וחסיל שאוכלים את התבואה והפירות, ועל חיה רעה
 75 שהורגת בני אדם. רבי עקיבא אומר, על השדפון ועל הירקון
 76 מתריעים אף בכל שהוא. ועל ארבה וחסיל, אפילו אם לא נראה
 77 בארץ ישראל אלא בנה (עוף) אחד מאותו מין, מתריעין עליהן.
 78 שנינו במשנה: ועל חיה רעה וכו'.
 79 ברייתא המבארת מה היא: תנו רבנן, חיה רעה שאמרו במשנה,
 80 בזמן שהיא משולחת מן השמים, מתריעין עליה, אך אם אינה
 81 משולחת, אין מתריעין עליה. ומבארת הברייתא: אי זו היא
 82 משולחת, ואי זו היא שאינה משולחת. נראית בעיר שלא כמנהג
 83 החיות, הרי היא משולחת. ואם נראתה בשדה, דרכה לטרוף שם
 84 ואינה משולחת. נראית ביום בלא פחד, משולחת. וכלילה שזה זמנה,
 85 אינה משולחת. ראתה שני בני אדם ורצתה (רצה) אחריהן אף שלא
 86 טרפה אותם, משולחת, שאין טבעה כשאר החיות המפחדות מבני
 87 אדם. ואם נחבאת מפניהן, אינה משולחת. אם טרפה – הרגה שני
 88 בני אדם ואכלה רק אחד מהן, משולחת, שאת השני הרגה על אף
 89 שלא היתה צריכה לאכלו. ואם אכלה את שניהן אינה משולחת,
 90 שתולים ברעבונה. אם עלתה לגג, ונמלה תינקן מעריסה, הרי היא
 91 משולחת.
 92 הגמרא דנה ומבארת את דברי הברייתא. מקשה הגמרא: הא גופה
 93 קשיא, אמרת בתחילה שאם נראתה בעיר היא משולחת, ומשמע לא
 94 שני ביום ולא שני בלילה, והדר אמרת – ושוב חזרת ואמרת
 95 שדווקא ביום משולחת, אך בלילה אינה משולחת. מתרצת הגמרא:
 96 לא קשיא, הכי קאמר – כך כוונת הברייתא, אם נראתה בעיר, והיינו
 97 ביום, משולחת, אך אם נראתה בעיר בלילה, אינה משולחת, אי נמי
 98 – ואם נראתה בשדה, [אפילו] ביום [אינה] משולחת, שדרכה בכר.
 99 (בשדה בלילה אינה משולחת).
 100 הגמרא דנה בהמשך הברייתא: ראתה שני בני אדם ורצתה אחריהן
 101 משולחת. מקשה הגמרא: משמע הא עומדת ואינה רצה אינה
 102 משולחת, והדר אמרת שדווקא נחבאת מפניהן אינה משולחת,
 103 ומשמע הא עומדת משולחת, שאינה מפחדת כדרכה. מתרצת
 104 הגמרא: לא קשיא, כאן – ברישא שמשמע שכשעומדת אינה
 105 משולחת, היינו בשדה הסמוכה לאדם – ביצה המלאה קוצים
 106 וסמוכה לעיר, שהוא מקום החיות, ואינה בורחת כיון שנמצאת
 107 סמוך לאדם ויכולה לברוח אליו מפני האדם, וכאן בסיפא שניתן
 108 לדיק שעומדת משולחת, היינו בשדה שאינה סמוכה לאדם, ומכך
 109 שאינה בורחת אף שדרכה לפחד מאדם מוכח שמשולחת היא.
 110 המשך הברייתא: טרפה שני בני אדם (באחד) ואכלה אחד מהן
 111 משולחת, אכלה שניהם אינה משולחת. מקשה הגמרא: משמע
 112 שדווקא אם טרפה היא משולחת, והא אמרת שאפילו רצתה
 113 אחריהם משולחת. מתרצת הגמרא: אמר רב פפא, כי תני הריא
 114 שדווקא אם טרפה משולחת, באמנא שהוא מקום גדילתה, ולכן

1 לציפרא פרבינהו ושקלינהו – בבוקר גללו התלמידים את מצעי
 2 הצמר וגטלום, וקמו ונפקו להו לשוקא – ויצאו לשוק כמי שרוצים
 3 למוכרם. יצא אף אבא אומנא לשוק ואשכחיהו – ומצאם. אמרו
 4 ליה, לשימיה מר חיבי שו – ישום הרב את המצעים כמה שוים
 5 הם. ורצו לבודקו אם יחשדם בגניבה וישומם בפחות מדמיהם.
 6 אמר להו, חיבי וחי – כך וכך הם שוים. אמרו ליה, ודלמא שו טפי
 7 – אולי שוים הם יותר מכפי שאמרת. אמר להו, ביהבי שקלינהו –
 8 בכך קנתי מצעים כגון אלו. אמרו ליה, דידך ניהו – באמת מצעים
 9 אלו שלך הם, ושקלינהו מינך – ולקחנו ממך לנסותך. ועוד אמרו
 10 ליה, במוטא מינך – בבקשה ממך אמור לנו, במאי חשדתני –
 11 במה חשדתנו בראותך מעשינו. אמר להו, אמנא – אמרתי שודאי
 12 פדיון שבויים איקלע (הוזמן) להו לרבנן, ואבסיפו (התביישו)
 13 למימר לי שצריכים כסף, ולכן לקחו מצעי למוכרם ולפדות
 14 בדמיהם. אמרו ליה, השתא נשקלינהו מר – עתה לאחר שבדקנוך
 15 קח את המצעים. אמר להו, מהווא שעתא – מאותו זמן שסברתי
 16 שלקחתם לפדיון שבויים, אפחתינהו מדעתא – הסחתי דעתי מהם
 17 ונתתם לצידיה, ולכן איני רוצה לישלם.
 18 ממשכה הגמרא ומספרת: הוה קא חלשא דעתיה דרבא – נחלשה
 19 דעתו של רבא מכך שמקבל שלום מן השמים רק בערב יום
 20 הכיפורים, משום מעלתו דאפי שמקבל בכל ערב שבת. אמרו ליה
 21 לרבא מן השמים, מסתיד דקא מנניא אבולה פרבא – דיך
 22 שמרובות זכויותיך להגן על כל יושבי עירך בערב יום הכיפורים.
 23 מעשה נוסף בענין זכויות מיוחדות של אנשים: רבי ברוקא חזא
 24 [מבי חזא] הוה שכיב בשוקא – היה מצוי בשוק במקום הנקרא
 25 בי לפס, והוה שכיב אליהו גביה – והיה אליהו הנביא מצוי אצלו.
 26 אמר ליה רבי ברוקא לאליהו, אבא בהאי שוקא בר עלמא דאתי –
 27 האם יש כאן בשוק אדם שהוא בן עולם הבא. אמר ליה, לא. אדחכי
 28 והכי (בינתיים) הוה להווא נכרא דהוה פייס מסאני אוכמי – ראה
 29 אליהו אדם הלובש מנעלים שחורים שלא כמנהג היהודים, ולא
 30 רמי חוטא דתכלתא בגלימיה – ולא הטיל ציצית בבגדו. אמר ליה
 31 אליהו לרבי ברוקא, האי – אדם זה בר עלמא דאתי הוא. רהט
 32 בתריה – רץ רבי ברוקא אחריה, ואמר ליה, מאי עובדיך – מה
 33 מעשיך. אמר ליה, זיל האדינא ותא למחר – לך עתה ובה לכאן
 34 מחו, ואומר לך. למחר אמר ליה רבי ברוקא לאותו אדם, מאי
 35 עובדיך. אמר ליה, ונדיקנא – שומר בית האסורים אנא בלילות,
 36 ואסרנא נכרי לחוד ונשי לחוד – ואני אוסר שם את הגברים בפני
 37 עצמם והנשים בפני עצמן, ורמינא פורייא בין הני לחני – ומניח
 38 מיטתי בין הגברים לנשים, כי חיבי דלא ליתו לידי אסורא – כדי
 39 שלא יבואו לידי אסור. וכן כי חיונא פת ישראלי דיהבי נכרים עליה
 40 עיניהו – וכשאני רואה בת ישראל שהנכרים נתנו בה עיניהם
 41 לעבור בה עבירה, מסרנא נפשי ואצילנא לה – אני מוסר נפשי
 42 להצילה מהם. וימא חד הוה נצרה מאורסה נבן – יום אחד היתה
 43 אצלנו נערה מאורסה מ ישראל, ויהבו בה נכרים עיניהו, שקלי
 44 דורדייא דהמרא – לקחתי שמרי יין אדומים כדם, וישדאי לה
 45 בשפולה – ושפכתי בשולי בגדה, ואמרי – אמרתי לנכרים, דיסתנא
 46 [נדה] היא ומאוסה לכך.
 47 רבי ברוקא מברר את מעשיו: אמר ליה רבי ברוקא, מאי מעמא לית
 48 לך חומי – מדוע אינך לובש ציצית. ורמיא מסאני אוכמי – ואתה
 49 לובש מנעלים שחורים שלא כמנהגנו. אמר ליה, עיילנא ונסיקנא
 50 ביני נכרים – אני נכנס ויוצא בין הנכרים, ולכן לבוש אני כמותם,
 51 כי חיבי דלא ליערו דיהודא אבא – כדי שלא ידעו שיהודי אני,
 52 ואוכל להקשיב ולשמע זממם לעשות ליהודים, וכי הוו נורי
 53 גוירא – וכשגוזרים גזירה על היהודים, מודענא להו – אני מודיע
 54 זאת לרבנן, ובעו רחמי ומבטלי לגויריהו – והם מבקשים רחמים
 55 ומבטלים גזירת הנכרים. עוד שאלו: ומאי מעמא כי אמנא לך אנא
 56 מאי עובדיך – ומדוע כשאלתוך אתמול מה מעשיך, (ואמרת) לי
 57 זיל האדינא ותא למחר. אמר ליה, בהתיא שעתא גוירא,

המשך ביאור למס' תענית ליום חמישי עמ' א

1 אינה מפחדת לרדוף אחריהם, אך במקום אחר שמפחדת אם
2 רדפה נקראת משולחת.
3 הגמרא דנה בסיום דברי הברייתא: גופא, עֲלֶתָה לָגַג וְנִטְלָה תִּינוֹק
4 מֵעֲרִיסָה, מְשׁוּלָּחַת. מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא. מתרצת הגמרא: אָמַר
5 רַב פָּפָא, מדובר בגג העשוי פְּכוּכִי דְצִיִּידִי – כוכים קטנים שעשויים
6 למארב עופות, שאף שאינו קבוע ואינו כמקום ישוב, נחשבת
7 משולחת.
8 שנינו במשנה: ועל הַחֶרֶב וְכו' מתריעין עליה מפני שהיא מכה

מהלכת.

9 ברייתא המבארת את דברי המשנה: תָּנוּ רַבָּנָן, חֶרֶב שֶׁאָמְרוּ בַּמִּשְׁנָה
10 שמתריעים עליה, אֵינוֹ צָרִיךְ לוֹמַר חֶרֶב שֶׁאֵינוֹ שֶׁל שְׁלוֹם דִּהְיִינוּ
11 כשבאו להלחם שם, אֵלָא אֲפִילוּ חֶרֶב שֶׁל שְׁלוֹם, דִּהְיִינוּ כשעוברים
12 שם להלחם במקום אחר, שֶׁאֵין לָךְ חֶרֶב שֶׁל שְׁלוֹם יוֹתֵר מִפְּרָעָה נְכוּהָ,
13 שרצה רק לעבור בירושלים כדי להלחם במקום אחר, וְאֵף עַל פִּי
14 כֵּן נִכְשַׁל וְנִהְרַג בָּהּ הַמֶּלֶךְ יֵאֱשִׁיחוּ, שֶׁנֶּאֱמַר לֵאחֹר שֶׁלֹא נָתַן יֵאֱשִׁיחוּ
15 לפרעה לעבור בארצו ויצא לקראתו למלחמה (דברי הימים ב' לה כא)
16

תענית דף כב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קפט

ולטבוע בו או ליפול ולמות, על בולן יחיד רשאי לסנף ולענות את
עצמו בתענית אף אם יחלש מחמתה. רבי יוסי אומר, אין תיחיד
רשאי לסנף את עצמו בתענית, שמה יחלש מחמת התענית ולא
יהא בו כח להתפרנס מגיעו, ומתוך כך יצטרך לפריות, ואין
הפריות מרחמות עליו, מפני שגרים זאת לעצמו.
ביאור טעמו של רבי יוסי: אומר רב יהודה אומר רב, מאי מעמא דרבי
יוסי, דכתיב (בראשית ב' ז) 'ויהי האדם לנפש חיה', שנאמר באדם ולא
על שאר בעלי חיים, לדרוש שנשמה שנתת בך, החייה, ואל תענה
אותה.
שנינו במשנה: שמעון התימני אומר, אף על הדבר בו' ולא הודו לו
חכמים.
הגמרא מסתפקת במחלוקת זו: איבעיא להו, האם לא הודו לו
חכמים שמתריעים בשבת, אבל בחול הודו לו שמתריעים. או
דלמא, לא הודו לו כלל ואף בחול אין מתריעים. פושטת הגמרא:
תא שמע, דתניא בברייתא, מתריעין על הדבר בשבת, ואין צריך
לומר בחול. רבי חנן בן פנחס תלמידו של רבי עקיבא משום רבי
עקיבא אומר, אין מתריעין על הדבר כל עיקר, שאסור להריע
בשבת, וגורו שלא להריע אף בחול שמא יבואו להריע בשבת,
ומבואר שלדעת החולקים אף בחול אין מתריעים על הדבר.
שנינו במשנה: על כל צרה שלא תבא על הצבור בו' מתריעין עליהן
חוץ מרוב גשמים.
ברייתא כדברי המשנה: תנו רבנן, על כל צרה שלא תבא על הצבור
מתריעין עליה, חוץ מרוב גשמים. מבררת הגמרא: מאי מעמא שאין
מתריעים על רוב גשמים. משיבה הגמרא: אומר רבי יוחנן, לפי שאין
מתפללין על רוב הטובה המושפעת בעולם שתופסק. ואמר רבי
יוחנן, בניין שאין מתפללין על רוב הטובה, שנאמר (מלאכי ג' ט) 'הביאו
את כל המעשר אל בית האוצר וגו' והריקתי לכם ברכה עד בלי די',
והיינו שד' נותן ריבוי ברכה ואין להתפלל על הפסקתה. מבררת
הגמרא: מאי עד בלי די, שלכאורה משמעו שהיא ברכה שאינה
מספקת. מבארת הגמרא: אומר רבי בר רב (יוד), עד שיכלו ויגיעו
שפתותיהם מלומר די.
מקום שמתריעים על רוב גשמים: אומר רבי בר רב יוד, אין
מתריעים על ריבוי גשמים דווקא במקום גבוה בארץ ישראל,
ובגולה ובבל העמוקה מתריעין עליה, שבריבוי גשמים בתיבה
עלולים לשקוע במים. ראינו לדבריו מברייא: תניא נמי הכי, שנה
שנשפיה מרובין, אנשי המשמר – כהנים שמשמרים חל באותו שבוע
להיות במעמד הקרבת הקרבנות (למקם כו.) שולחין לאנשי מעמד
מישראל העומדים להתפלל על הקרבנות באותו שבוע (שם), תנו
ענינם באחיבתם שפגולה להתכוין בתפילתכם גם עליהם, שלא יהא
בתוכם קבירות מרוב גשמים.
השיעור מאימתי מתפללים על כך: שאלו את רבי אליעזר, עד היכן
נשמים יורדין ויתפללו שלא ירדו, כלומר מאימתי יתפללו על כך.
אמר להם, כדי שיעמוד אדם בשן סלע גבוהה הנקראת 'קרן אפל',
וישכשך רגליו במים, שאז ודאי הגיע כעין מבול לעולם, וכונתו
שלעולם אין מציאות שיתפללו על כך. מקשה הגמרא: והתניא
בברייתא, כדי שישכשך ידיו במים. מתרצת הגמרא: רגליו ברגיו
קאמינא, כלומר שאם יכול לשכשך רגליו במים, יכול גם לשחות
ולשכשך ידיו כדברי הברייתא.
הגמרא מבארת גובהו של קרן אפל: אומר רבא בר בר חנה, לדידי
חזיא לי גובה קרן אפל כשעמדותי עליו, דקם ההוא טייצא וסוחר
ישמעאלין מתחת לקרן כי רביב נקלא ונקיט רומחא בידיה, ומתחזי
לי כגודל איניכא – תולעת מרוב גובהו.
ברייתא בענין מידת הגשמים: תנו רבנן, נאמר (ויקרא כ' ד) 'ונתתי
גשמים בעתם ונתנה הארץ בוללה' וגו', שירדו גשמים המתאימים
להצמיח את הקרקע, שתהא לא שפורה – שתיה מודאי בגשמים,
ולא צמחא מחסרון גשמים, אלא בינונית וראויה להצמיח פירות,
שכל זמן שהגשמים מרובין מדאי, הם משמשין (מקלקלים) את
הארץ, ואינה מוציאה פירות כראוי. דבר אחר,

ו'ושלח אליו מלאכים לאמר, מה לי וקף מלך יהודה, לא עליו אתה
היום כי אל בית מלחמה, ואלהים אחר לבחלני, חדל לך מאלהים
אשר עמי ואל ישיחיתך, כלומר ששלח לומר לו שאין לו עמו כלום
ואינו בא להלחם בו אלא במלך אשור על פי דברי ירמיהו (איכיר א
יה). וזו חרב של שלום. ומבואר שאף חרב של שלום עלולה להביא
סכנה ויש להתריע מפניה, ולכן יצא יאשיהו למלחמה.
מבררת הגמרא: אמנם 'אלהים' הראשון קודש, אך מאי 'אלהים
אשר עמי'. משיבה הגמרא: אומר רב יהודה אומר רב, זו עבודה זרה,
שאמר לו שהיא עמו, ואם ילחם בו הוא כנלחם בה, והיא
תשחיתנו. ועל כך אומר ירמיהו, הואיל וקא פטח – שפרעה בוטח
בעבודה זרה, ויכלינא ליה – אוכל לנצחו.
המשך המעשה: נאמר (דברי הימים ב' לה כג) 'וירדו היותים למלך
יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבדיוני כי החליתי מאד'. מבררת
הגמרא: מאי 'כי החליתי מאד'. משיבה הגמרא: אומר רב יהודה אומר
רב, מלמד שגששו ביריות החיצים כל גופו בכבדה, שמלשון 'וירדו
היותים' משמעו שירו הרבה.
הטעם שנענש יאשיהו: אומר רבי שמואל בר נחמני אומר רבי (יוחנן)
[יונתן], מפני מה נענש יאשיהו שהרגו פרעה נכד, מפני שהיה לו
לימלך בירמיהו הנביא האם לצאת למלחמה ולא נמלך, ונחשב
כמורה הוראה בפני רבו שחייב מיתה. מבררת הגמרא: מאי דרש
שיצא למלחמה. משיבה הגמרא: שנאמר (ויקרא כ' ו) 'וחרב לא תעבר
בארצכם', ודרש, מאי 'חרב', אלימא חרב שאינה של שלום אלא
של מלחמה. והכתוב כבר (שם) 'ונתתי שלום בארץ', אלא ודאי
הכוונה שאפילו חרב של שלום לא תעבור בארצכם. מוסיפה
הגמרא: והוא אינו יודע שאין דודו דומה יפה בעיני ה', שאין מעשיו
טובים, ואינו ראוי לברכה זו.
סוף המעשה: כי הוה ינחא נפשיה של יאשיהו, חזא ירמיהו את
שפוטותיה דקא מרחקת תיבות. אמר ירמיהו, שמה חס ושלום מילתא
דלא מהננא כלפי מעלה אומר אנכי צעירה. חזן ירמיהו ושמעיה דקא
מדיק עליה דינא אנפשיה, ואמר (איכיר א יח) 'צדיק הוא ה' כי פיהו
מריתי', שלא נמלך בירמיהו. פתח וקרא עליה בהתא שעתא את
הפטוק (שם ד ט) 'דוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותם', שהצדיק
נלכד ברעת הגוים.
שנינו במשנה: מעשה וירדו וקנים מירושלים לעריהם בו' וגזרו
תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון.
הגמרא דנה בכוונת המשנה: איבעיא להו, שיעור זה הוא כמלא
חלל התנור מתבואה עצמה, או דלמא מתבואה שאופים ממנה
כמלא תנור פת שמדביקים אותה בדפנותיו כדרך אפייתה, שהוא
שיעור קטן יותר.
הגמרא פושטת: תא שמע, ששנינו בברייתא, גזרו תענית על
שנראה כמלא פי תנור שדפון, ומלשון 'פי' מוכח שהוא כמלא
תנור פת שמדביקים אותה בפי התנור, שבתבואה לא ניתן לעשות
כן. ממשיכה הגמרא להסתפק בזה: ועדיין תיבעי להו, האם שיעור
זו הוא כפיסוף דתנורא – כפת המכסה את פי התנור, או דלמא
כי דרא דריפתא דתנור ליה לפוטא דתנורא – שורת פת שמדביקים
סביב פי התנור. מסיקה הגמרא: תיקו.
שנינו במשנה: ועוד גזרו תענית על שאכלו ואכים בו' שני תינוקות
בעבר הירדן. הגמרא מביאה מעשה דומה: אומר עולא משום רבי
שמעון בן יהודה, מעשה וכלעו ואכים שני תינוקות שלמים, ולאחר
ששדו ימי עיכול הקיאו דוד בית הרע, ופא מעשה לפני חכמים,
ומיהרו את הקשר מלטמא טומאת מת. ששדה כשיעור משך ימי
עיכול, ואינו נחשב בשר מת, ומפאו את העצמות, שקשים ואינם
מתעכלים, ונשארים בטומאתם.
שנינו במשנה: על אלו מתריעין בשבת בו' על עיר שהקיפוה נכרים
או נהר ועל הספינה המיטרפת בים.
ברייתא המוסיפה על המשנה: תנו רבנן, אחד עיר שהקיפוה נכרים
להלחם עמה או נהר לשוטפה, ואחד ספינה המיטרפת בים ועומדת
לטבוע, ואחד יחיד שגורף מפני נכרים או מפני לסטין, ומפני רוח
רעה – רוח שידה שנכנסה באדם ורץ בלא דעת, ועלול לרוץ לנהר